

Jacek Prochorowicz

SYTUACJA EKONOMICZNA WYBRANYCH GOSPODARSTW EUROPEJSKICH SPECJALIZUJĄCYCH SIĘ W PRODUKCJI MLEKA W LATACH 2005–2008

ECONOMIC SITUATION OF SELECTED EUROPEAN FARMS SPECIALIZED IN DAIRY PRODUCTION IN THE YEARS 2005–2008

Katedra Zarządzania Przedsiębiorstwami, Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie
ul. Klemensa Janickiego 31, 71-270 Szczecin, e-mail: jacek.prochorowicz@zut.edu.pl

Abstract. The article presents the economic results of selected farms specializing in dairy production. The studies point to similarities in the level of returns and the differences in the level of the cost of farm specializing in dairy production. Lower labor costs and comparable amount of revenue from the sale of milk made the fact that the Polish farm is not different from the competitive farms from other European countries. Data used in that research came from the farms specializing in dairy production associated in the European Dairy Farmers in 2005–2008.

Słowa kluczowe: dochodowość, gospodarstwa mleczne, koszty, produkcja mleka, przychody, wydajność mleczna.

Key words: costs, dairy farms, dairy production, milk yield, profitability, returns.

WSTĘP

W ostatnich latach dobra koniunktura na światowym rynku mleka oraz możliwości opłacalnego eksportu przyczyniły się do wzrostu zapotrzebowania na mleko (Rynek mleka 2008). Jednakże wzrost ten nie musiał w bezpośredni sposób przełożyć się na poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw zajmujących się produkcją mleka.

Celem pracy było określenie sytuacji ekonomicznej wybranych gospodarstw europejskich specjalizujących się w produkcji mleka oraz porównanie wyników z czteroletniego okresu badawczego (z lat 2005–2008).

OBSZAR I METODY BADAŃ

Do badania wykorzystano dane z europejskich gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka. Gospodarstwa zrzeszone były w Europejskim Stowarzyszeniu Producentów Mleka EDF (European Dairy Farmers). EDF skupia przodujących producentów mleka w Europie, a analizy porównawcze kosztów, przychodów oraz systemów produkcji przeprowadzane są co roku za pomocą specjalnego modelu opracowanego przez EDF (Świtłyk i Ziętara 2008). Wykorzystane dane pochodzą z lat 2005–2008 i dotyczą celowo wybranych 8 gospodarstw (z 8 krajów) z grupy gospodarstw utrzymujących stada liczące ponad 100, ale mniej niż 200 krów. Dobór takiej grupy gospodarstw wynikał z chęci zbadania wyników ekonomicznych gospodarstw o średniej wielkości produkcji wśród zrzeszonych w EDF. Ograniczeniem był brak ciągłości danych dostępnych w bazie EDF, w której część danych pochodzących z gospodarstw nie dotyczy całego okresu badawczego.

Sposób kwalifikowania kosztów produkcji zastosowany w artykule jest zgodny z metodyką liczenia kosztów przez Europejskie Stowarzyszenie Producentów Mleka. Metodyka wyróżnia koszty bezpośrednie, pracy (w artykule zwane kosztami związanymi z pracą), kwoty mlecznej, budynków, ziemi oraz pozostałe koszty. Zgodnie z przyjętą metodyką nie uwzględnia się kosztów kapitału. Koszty maszyn, ich utrzymanie, paliwo oraz energię kwalifikuje się jako koszty związane z pracą. Wszystkie opisane grupy kosztów ujmują także koszty alternatywne.

W tabeli 1 przedstawiono charakterystykę analizowanych gospodarstw, wielkość stada oraz produkcję mleka w latach 2005–2008. Produkcja mleka wyrażona została w postaci wartości ECM (Energy Corrected Milk), czyli mleka o standaryzowanej zawartości energii. Do porównań wyników z poszczególnych gospodarstw przyjęto walutę euro. Nazwy badanych gospodarstw zawierają dwie litery wskazujące na kraj pochodzenia oraz cyfrę porządkową.

Tabela 1. Charakterystyka badanych gospodarstw

Gospodarstwo	Liczba krów w roku				Produkcja mleka [t ECM] w roku			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
BE1	103	104	105	102	895	956	897	871
DE2	125	128	124	136	952	951	1026	1096
ES3	102	113	116	121	827	914	1070	1120
FR4	142	138	138	142	1373	1303	1359	1415
IE5	127	132	137	156	818	908	992	1079
NL6	119	119	117	120	890	793	898	973
PL7	142	140	160	180	945	995	1252	1298
UK8	106	110	120	110	644	730	623	627

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF (EDF Report 2006, 2007, 2008, 2009).

Jak wynika z tab. 1, wszystkie gospodarstwa w analizowanym okresie utrzymały na zbliżonym poziomie (lub nieznacznie większym) wielkość stada. We wszystkich czterech latach największe stado miało gospodarstwo polskie PL7 – 142 krowy w roku 2005, 140 – w roku 2006, 160 – w roku 2007 i 180 – w roku 2008. Zdecydowanie najmniejszym gospodarstwem było gospodarstwo belgijskie BE1, w którym wielkość stada nie przekraczała 105 krów. Gospodarstwo polskie, choć posiadało najliczniejsze stado, nie dominowało pod względem wielkości produkcji mleka. Zdecydowanym liderem wśród analizowanych gospodarstw było gospodarstwo francuskie FR4, którego produkcja przekraczała 1300 t ECM w latach 2005–2007, a w roku 2008 osiągnęła 1415 t ECM. Najniższa produkcja mleka notowana była w gospodarstwie brytyjskim UK8 – w granicach 620–730 t ECM.

WYNIKI BADAŃ

Porównanie kosztów produkcji mleka wykazało znaczne różnice między analizowanymi gospodarstwami (tab. 2). Najniższymi kosztami produkcji (bez uwzględniania amortyzacji) charakteryzowało się gospodarstwo francuskie FR4. Koszty produkcji w tym gospodarstwie w roku 2005 wynosiły 12,9 euro na 100 kg ECM, w 2006 roku – 9,7 euro na 100 kg ECM,

a w roku 2007 – 11,6 euro na 100 kg ECM. Jedynie w roku 2008 koszty produkcji polskie gospodarstwa PL7 były niższe nawet od kosztów produkcji gospodarstwa francuskiego. Jednocześnie polskie gospodarstwo oraz gospodarstwo brytyjskie były jedynymi, w których koszty produkcji w roku 2008 były niższe niż w roku poprzednim. Pozostałe gospodarstwa notowały wzrost kosztów. Zdecydowanie najwyższe koszty produkcji charakteryzowały gospodarstwo hiszpańskie ES3, w którym koszty produkcji mleka oscylowały wokół 25 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2007, a w ostatnim roku (2008) zbliżyły się do 35 euro na 100 kg ECM.

Tabela 2. Koszty produkcji oraz ceny mleka w badanych gospodarstwach w latach 2005–2007 [euro / 100 kg ECM]

	Rok	BE1	DE2	ES3	FR4	IE5	NL6	PL7	UK8
Koszty produkcji	2005	17,6	20,1	25,3	12,9	21,0	21,5	15,7	17,6
	2006	14,2	20,9	26,1	9,7	23,2	15,5	12,2	18,6
	2007	13,9	21,0	24,6	11,6	22,0	18,1	14,2	25,6
	2008	17,0	27,3	34,9	14,3	22,7	19,3	12,0	20,8
Amortyzacja	2005	3,9	1,8	3,8	2,9	1,7	4,5	1,7	1,6
	2006	3,0	1,8	5,0	1,1	1,2	9,3	5,6	1,8
	2007	3,4	1,8	3,8	2,5	1,8	7,9	8,1	1,5
	2008	3,3	1,4	3,7	2,2	2,0	6,4	9,4	2,8
Cena mleka	2005	30,1	26,4	36,9	30,6	29,8	27,0	24,6	25,7
	2006	28,8	27,7	31,8	30,9	30,1	28,7	29,2	25,4
	2007	27,9	27,2	42,3	28,7	34,3	27,6	27,9	32,7
	2008	37,7	35,3	44,8	36,3	35,2	35,9	29,9	27,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie baz danych EDF (EDF Report 2006, 2007, 2008, 2009).

Wartość amortyzacji w analizowanych gospodarstwach nie przekroczyła 10 euro na 100 kg ECM. Największy wzrost amortyzacji odnotowany dostał w gospodarstwie polskim PL7 – 1,7 euro na 100 kg ECM w 2005 roku do 9,4 euro na 100 kg ECM w roku 2008. Żadne inne gospodarstwo (z grupy analizowanych) nie miało tak wysokich kosztów amortyzacji. Jedynie gospodarstwo niemieckie DE2 charakteryzowało się w miarę stałą wartością amortyzacji – na poziomie 1,4–1,8 euro na 100 kg ECM.

Jak wynika z analiz, we wszystkich badanych gospodarstwach przychody ze sprzedaży mleka pokrywały koszty produkcji i amortyzację. Najwyższe ceny mleka uzyskiwało gospodarstwo hiszpańskie ES3 – ponad 30 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2006 i ponad 42–44 euro na 100 kg ECM w latach 2007–2008. Na uwagę zasługuje jednak w tym gospodarstwie duży spadek ceny mleka w roku 2006, który w takim wymiarze notowano jeszcze tylko w gospodarstwie brytyjskim UK8 w roku 2008 (z 32,7 do 27,3 euro na 100 kg ECM). Istotny wzrost ceny mleka w 2007 roku odnotowano w gospodarstwie brytyjskim UK8 (o ponad 28% w stosunku do roku poprzedniego); w roku 2008 w gospodarstwach belgijskim BE1, niemieckim DE2, francuskim FR4 oraz holenderskim NL6 wzrost ceny mleka przekraczał 26%. W latach 2005–2007 w większości gospodarstw ceny mleka oscylowały w granicach 25–31 euro na 100 kg ECM, a w roku 2008 wynosiły 29–44 euro na 100 kg ECM.

Koszty przedstawione w tab. 3 uwzględniają koszty alternatywne. W tym wypadku najwyższymi kosztami charakteryzowało się gospodarstwo holenderskie NL6, w którym suma kosztów przekraczała 40 euro na 100 kg ECM w każdym roku. Były to wartości dwukrotnie większe niż notowane w gospodarstwie francuskim FR4 oraz prawie dwukrotnie większe niż w gospodarstwie polskim PL7. Tak wysokie koszty wynikały z bardzo wysokich kosztów związanych z pracą, a także ze stosunkowo wysokich kosztów ziemi i budynków. Koszty związane z pracą w gospodarstwie holenderskim NL6 wynosiły 21 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2006 i 19–18 euro na 100 kg ECM w latach 2007–2008. Były to koszty zdecydowanie najwyższe wśród kosztów analizowanych gospodarstw (na tak wysokie koszty wpływ miały duże koszty alternatywne). W porównaniu z kosztami związanymi z pracą w gospodarstwie francuskim FR4 były to koszty prawie trzykrotnie wyższe. FR4 charakteryzowało się najniższymi kosztami pracy, które w analizowanym okresie nie przekraczały 9 euro na 100 kg ECM.

Tabela 3. Koszty produkcji mleka w badanych gospodarstwach w latach 2005–2007 [euro / 100 kg ECM]

Koszty	Rok	BE1	DE2	ES3	FR4	IE5	NL6	PL7	UK8
Bezpośrednie	2005	11,4	10,6	19,9	8,3	11,5	7,6	10,5	9,3
	2006	8,9	10,0	19,0	7,5	12,5	7,1	7,2	10,7
	2007	9,4	10,6	17,1	9,7	12,6	9,3	7,9	15,6
	2008	11,0	14,8	25,0	13,1	13,2	9,3	8,3	11,3
Związane z pracą	2005	11,1	8,5	11,9	8,6	10,8	21,0	7,3	17,5
	2006	13,5	11,9	13,6	6,9	12,6	21,0	11,1	16,9
	2007	11,5	11,7	13,0	6,8	12,7	19,1	11,0	20,4
	2008	14,2	13,4	13,5	6,9	11,0	17,8	11,5	18,0
Budynków	2005	1,7	0,9	1,5	2,4	1,3	4,4	1,1	1,4
	2006	1,7	1,4	4,3	2,1	2,2	4,6	2,9	2,9
	2007	1,8	1,2	3,7	3,6	2,9	3,7	3,0	3,5
	2008	1,9	1,0	3,4	3,0	3,3	3,3	4,0	5,1
Kwoty mlecznej	2005	2,9	2,2	0,0	0,0	0,1	1,3	0,0	0,0
	2006	4,4	2,8	1,4	0,0	0,8	7,3	1,2	0,1
	2007	3,1	2,7	0,8	0,0	1,1	4,6	0,4	0,1
	2008	3,2	2,7	0,8	0,0	0,8	4,0	0,5	0,3
Ziemi	2005	1,3	4,6	1,0	0,4	2,8	3,7	0,7	4,2
	2006	1,7	3,4	1,7	0,5	2,9	4,7	2,1	3,9
	2007	1,7	4,3	1,7	0,4	4,2	4,9	1,9	4,8
	2008	1,7	6,4	1,9	0,4	5,0	4,8	1,9	3,1
Pozostałe	2005	2,5	2,2	0,5	1,0	2,7	3,3	1,2	1,3
	2006	1,2	1,5	0,5	0,8	2,7	1,6	0,6	0,8
	2007	1,3	1,3	1,3	0,7	0,7	1,6	2,6	1,0
	2008	1,4	1,2	3,7	0,7	0,9	1,8	2,7	0,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF (EDF Report 2006, 2007, 2008, 2009).

Koszty bezpośrednie produkcji mleka zdecydowanie najszybciej rosły w gospodarstwie brytyjskim UK8. W roku 2005 wartość kosztów bezpośrednich wynosiła 9,3 euro na 100 kg ECM, a w roku 2007 o ponad 67% więcej – 15,6 euro na 100 kg ECM. Jednakże w roku 2008 gospodarstwo brytyjskie UK8 było jedynym, które odnotowało spadek kosztów bezpośrednich, osiągając 11,3 euro na 100 kg ECM. Najwyższe koszty bezpośrednie odnotowano

w gospodarstwie hiszpańskim ES3. Koszty te pozostawały na najwyższym poziomie mimo sukcesywnego corocznego obniżania się w latach 2005–2007 (19,9 euro na 100 kg ECM w 2005 roku i 17,1 euro na 100 kg ECM w 2007 roku); w roku 2008, po znacznym wzroście, koszty te przekroczyły 20 euro na 100 kg ECM. Najniższe koszty bezpośrednio charakteryzowały gospodarstwa holenderskie NL6 oraz polskie PL7, przy czym zaznaczyć należy spadek kosztów w przypadku gospodarstw polskich (z 10,5 euro na 100 kg ECM w 2005 roku do 7,9 euro na 100 kg ECM w 2007 roku) i wzrost tych kosztów w gospodarstwie holenderskim (z 7,6 euro w 2005 roku do 9,3 euro na 100 kg ECM w roku 2008).

Koszty budynków oraz ziemi to następne grupy kosztów analizowanych w poszczególnych gospodarstwach. Pod względem kosztów budynków dominowały gospodarstwa holenderskie NL6 (około 4 euro na 100 kg ECM). Warto zauważyć znaczny roczny wzrost kosztów budynków w przypadku gospodarstwa hiszpańskiego ES3, gdzie w roku 2006 wzrosły one ponaddwukrotnie w stosunku do roku 2005. Gospodarstwo brytyjskie charakteryzował stały wzrost kosztów budynków, przy czym było ono jedynym, w którym koszty te przekroczyły 5 euro na 100 kg ECM (w 2008 roku). Niewielkie koszty budynków (w stosunku do kosztów budynków w pozostałych gospodarstwach) charakteryzowały gospodarstwo niemieckie DE2 – nie przekroczyły one 1,5 euro na 100 kg ECM. Inaczej było w przypadku kosztów ziemi. Gospodarstwo niemieckie DE2, oprócz holenderskiego NL6, charakteryzowało się najwyższymi kosztami ziemi, przekraczającymi 4 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2007 oraz przekraczającymi 6 euro na 100 kg ECM w roku 2008. Najniższymi kosztami ziemi wyróżniało się gospodarstwo francuskie FR4, w którym w każdym roku wartość tych kosztów nie przekraczała 0,5 euro na 100 kg ECM.

Ostatnie dwie grupy analizowanych kosztów to koszty kwoty mlecznej oraz pozostałe koszty. W obu przypadkach odnotowano duże zróżnicowanie między gospodarstwami. Gospodarstwa belgijskie BE1 oraz holenderskie NL6 ponosiły największe wydatki związane z kwotą mleczną. Maksymalne wartości koszty te przyjmowały w roku 2006 – w gospodarstwie BE1 wynosiły 4,4 euro na 100 kg ECM, w gospodarstwie NL6 – 7,3 euro na 100 kg ECM. W przypadku drugiego gospodarstwa wartość kosztów kwoty mlecznej stanowiła ponad 15% wszystkich kosztów. Brak kosztów związanych z kwotą mleczną odnotowano w gospodarstwie francuskim FR4; w przypadku gospodarstwa brytyjskiego były one marginalne (0,1 euro na 100 kg ECM w latach 2006–2007 i 0,3 euro na 100 kg ECM w roku 2008). W przypadku pozostałych kosztów w większości gospodarstw notowano tendencję spadkową z roku na rok lub utrzymywały się one na zbliżonym poziomie. Jednakże stosunkowo duży wzrost kosztów pozostałych odnotowano w gospodarstwach hiszpańskim ES3 (z 0,5 euro na 100 kg ECM w roku 2005 do 1,3 euro na 100 kg ECM w 2007 roku) oraz polskim PL7 (z 0,6 euro na 100 kg ECM w 2006 roku do 2,6 euro na 100 kg ECM w roku 2007).

Analiza źródeł przychodów (tab. 4) gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka wykazała zbliżone wartości przychodów ze sprzedaży mleka. W większości gospodarstw przychody ze sprzedaży mleka w latach 2005–2007 wynosiły 25–31 euro na 100 kg ECM. W roku 2008 nastąpiło większe zróżnicowanie tych przychodów. Najmniejsze notowano w gospodarstwie polskim PL7 i brytyjskim UK8 (poniżej 30 euro na 100 kg ECM), a największe w gospodarstwie hiszpańskim – prawie 45 euro na 100 kg ECM. Stale obniżające się przychody ze sprzedaży mleka notowano w gospodarstwie belgijskim BE1, które było

jedynym w analizowanej grupie, w którym w latach 2005–2007 przychody obniżały się co roku. Jednak już w roku 2008 nastąpił ich gwałtowny wzrost – o ponad 35%. W pozostałych gospodarstwach występowały roczne wahania cen uzyskiwanych za mleko.

Tabela 4. Źródła przychodów w badanych gospodarstwach w latach 2005–2007 [euro na 100 kg ECM]

	Rok	BE1	DE2	ES3	FR4	IE5	NL6	PL7	UK8
Sprzedaż mleka	2005	30,1	26,4	36,9	30,6	29,8	27,0	24,6	25,7
	2006	28,8	27,7	31,8	30,9	30,1	28,7	29,2	25,4
	2007	27,9	27,2	42,3	28,7	34,3	27,6	27,9	32,7
	2008	37,7	35,3	44,8	36,3	35,2	35,9	29,9	27,3
Sprzedaż zwierząt	2005	3,4	5,4	2,6	5,1	3,8	1,3	1,6	5,0
	2006	2,8	6,7	2,8	5,0	4,3	3,5	4,0	2,3
	2007	2,5	4,5	3,9	6,2	4,8	2,5	3,6	2,5
	2008	3,2	8,8	4,4	4,1	5,3	3,7	4,1	3,1
Płatności bezpośrednie, bilans VAT	2005	3,0	5,1	3,5	3,0	0,0	4,1	2,6	2,7
	2006	2,8	0,8	0,6	3,5	0,0	3,2	0,0	0,2
	2007	0,7	1,0	0,0	0,3	0,0	3,6	0,0	0,0
	2008	1,1	0,0	0,0	2,4	0,0	3,8	0,0	0,0
Pozostałe przychody	2005	0,0	0,0	0,4	0,3	0,1	0,0	0,0	0,0
	2006	0,0	0,1	0,0	0,5	0,0	2,0	3,6	0,2
	2007	0,4	0,0	0,7	0,0	0,0	2,4	0,0	0,1
	2008	0,0	0,1	1,0	2,3	0,0	3,8	0,5	0,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF (EDF Report 2006, 2007, 2008, 2009).

Wartości przychodów ze sprzedaży zwierząt, podobnie jak płatności bezpośrednie i bilans VAT, były bardzo zróżnicowane zarówno w gospodarstwach, jak i w poszczególnych latach w obrębie poszczególnych gospodarstw. Część gospodarstw charakteryzowała się stałym wzrostem przychodów ze sprzedaży zwierząt (gospodarstwa ES3, IE5). Ale były wśród nich też takie, w których notowano trend odwrotny (np. gospodarstwo BE1 w latach 2005–2007). Zdecydowanie najwyższe przychody ze sprzedaży zwierząt odnotowano w gospodarstwie niemieckim DE2 (5,4 euro na 100 kg ECM w roku 2005 i 6,7 euro na 100 kg ECM w 2006 roku oraz, po dużym wzroście, 8,8 euro na 100 kg ECM w roku 2008) oraz francuskim FR4 (około 5 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2006 i ponad 6 euro na 100 kg ECM w roku 2007). Płatności bezpośrednie i bilans VAT przyjmowały wartość 0 euro na 100 kg ECM w każdym roku w przypadku gospodarstwa irlandzkiego IE5. Także w przypadku gospodarstwa polskiego PL7 w latach 2006–2008 wartości te oscylowały wokół 0 euro na 100 kg ECM (jedynie w 2005 roku płatności bezpośrednie osiągnęły 2,6 euro na 100 kg ECM). Względnie stałe duże wartości w tej grupie przychodów charakteryzowały gospodarstwo holenderskie NL6 – przekraczały one 3 euro na 100 kg ECM w latach 2005–2008.

Ostatnia grupa przychodów, czyli pozostałe przychody, w zdecydowanej większości gospodarstw nie odgrywała znaczącej roli, w nielicznych przypadkach przekraczając 0,5 euro na 100 kg ECM. Jedynie w przypadku gospodarstwa holenderskiego NL6 w latach 2006–2007 przekroczyły one 2 euro na 100 kg ECM, a w roku 2008 zbliżyły się do 4 euro na 100 kg ECM.

W przypadku gospodarstwa polskiego PL7 w roku 2006 pozostałe przychody osiągnęły 3,6 euro na 100 kg ECM (czyli stanowiły prawie 10% wszystkich przychodów).

Tabela 5. Dochody badanych gospodarstw w latach 2005–2007 [euro na 100 kg ECM]

Gospodarstwo	Dochód rolniczy w roku				Dochód z tytułu zarządzania w roku			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
BE1	12,1	17,2	14,3	21,7	2,7	3,9	7,0	13,3
DE2	12,9	12,8	9,9	13,4	5,9	9,5	5,6	7,0
ES3	14,4	4,0	18,4	11,6	8,5	-0,7	14,3	10,5
FR4	23,2	29,1	20,0	28,7	18,2	22,2	17,9	25,7
IE5	13,3	9,9	15,3	15,6	6,9	4,1	8,3	8,9
NL6	5,2	12,6	10,1	18,1	-10,1	-9,0	-7,0	5,5
PL7	11,5	19,0	9,2	6,9	8,2	15,3	7,3	2,3
UK8	14,2	7,7	8,1	6,9	-0,3	-3,7	-6,0	-3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie bazy danych EDF (EDF Report 2006, 2007, 2008, 2009).

Tabela 5 zawiera zestawienie dochodu rolniczego oraz dochodu z tytułu zarządzania badanych gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka w latach 2005–2008. W przypadku dochodu rolniczego wszystkie analizowane gospodarstwa odnotowały wyniki dodatnie. Gospodarstwo niemieckie DE2 charakteryzowało się cyklicznym spadkiem dochodu rolniczego aż do roku 2008, w którym osiągnęło wzrost o 35%, w stosunku do roku 2007. Największe wartości, każdorazowo przekraczające 20 euro na 100 kg ECM, osiągało gospodarstwo francuskie FR4. Uwzględnienie kosztów alternatywnych, a więc wycena własnych środków produkcji zaangażowanych w produkcję mleka zmieniła obraz uzyskiwanego dochodu. Dochód z tytułu zarządzania w gospodarstwach holenderskim NL6 oraz brytyjskim UK8 przyjmował wartości ujemne, a zatem gospodarstwa te notowały stratę, przy czym w gospodarstwie holenderskim w ostatnim z analizowanych lat odnotowano stratę. W ostatnim roku wszystkie gospodarstwa, z wyjątkiem brytyjskiego UK8, charakteryzowały się dodatnim dochodem. Wyjątkiem w zestawieniu jest strata w roku 2006 gospodarstwa hiszpańskiego ES3, które odnotowało ją głównie ze względu na wzrost kosztów budynków, kosztów związanych z pracą oraz spadek ceny mleka.

WNIOSKI

Przeprowadzone badania ukazują podobieństwa pod względem uzyskiwanych przychodów oraz pewne różnice w kosztach gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka. Różnice w kosztach wynikają głównie z kalkulacji kosztów alternatywnych, które znacznie wpływają na wyniki ekonomiczne. Istotne jest to, że gospodarstwo polskie przedstawione w artykule charakteryzowało się konkurencyjnym poziomem kosztów w stosunku do kosztów pozostałych gospodarstw. Tendencja do wzrastających kosztów związanych z pracą oraz kosztów ziemi może w przyszłości negatywnie wpłynąć na poziom konkurencyjności, co jest potwierdzeniem zdania rolników przedstawionego w artykule Karolewskiej i Wójcika (2007), że jednym z najważniejszych czynników ryzyka są problemy z pracą oraz przewidywania wzrostu cen ziemi (Karolewska i Wójcik 2007).

PIŚMIENNICTWO

- EDF Report.** 2006. European Dairy Farmers. Braunschweig, Institutes of Farm Economics and Rural Studies, Federal Agricultural Research Centre (FAL).
- EDF Report.** 2007. European Dairy Farmers. Braunschweig, Institutes of Farm Economics and Rural Studies, Federal Agricultural Research Centre (FAL).
- EDF Report.** 2008. European Dairy Farmers. Braunschweig, Federal Research Institute for Rural Areas, Johann Heinrich von Thünen Institut (vTI).
- EDF Report.** 2009. European Dairy Farmers. Braunschweig, Federal Research Institute for Rural Areas, Johann Heinrich von Thünen Institut (vTI).
- Karolewska M., Wójcik A.** 2007. Trendy rozwojowe gospodarstw należących do Europejskiego Stowarzyszenia Producentów Mleka. *Wieś Jutra* 11 (112), 9.
- Rynek mleka.** 2008. Stan i perspektywy. Analizy Rynkowe IERiGŻ-PIB 34, http://www.ierigz.waw.pl/documents/mleko34_08okl.pdf, dostęp dn. 2.12.2010 r.
- Świtłyk M., Ziętara W.** 2008. Analiza efektywności produkcji mleka i żywca wołowego. Raport 2008, pr. zbior. pod red. M. Świtłyka, W. Ziętary. Szczecin, Wydaw. Akademii Rolniczej w Szczecinie, 5.